

ANAYASA MAHKEMESİ KARARI

Anayasa Mahkemesi Başkanlığından:

**İKİNCİ BÖLÜM
KARAR****İBRAHİM AYDOĞAN BAŞVURUSU**

Başvuru Numarası : 2019/36711

Karar Tarihi : 19/1/2022

Başkan : Kadir ÖZKAYA

Üyeler : Engin YILDIRIM

Rıdvan GÜLEÇ

Yıldız SEFERİNOĞLU

Basri BAĞCI

Raportör : Yusuf Enes KAYA

Başvurucu : İbrahim AYDOĞAN

Vekili : Av. Adem KAPLAN

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru, yurt dışına çıkma yasağı ve imza atma yükümlülüğü şeklindeki adli kontrol tedbirleri nedeniyle kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru 11/11/2019 tarihinde yapılmıştır.

3. Başvuru, başvuru formu ve eklerinin idari yönden yapılan ön incelemesinden sonra Komisyona sunulmuştur.

4. Komisyonca başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

5. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına (Bakanlık) gönderilmiştir. Bakanlık, görüşünü bildirmiştir.

6. Başvurucu, Bakanlığın görüşüne karşı beyanda bulunmamıştır.

III. OLAY VE OLGULAR

7. Başvuru formları ve eklerinde ifade edildiği şekliyle ve Ulusal Yargı Ağı Bilişim Sistemi (UYAP) aracılığıyla erişilen bilgi ve belgeler çerçevesinde olaylar özetle şöyledir:

8. Başvurucu, Fetullahçı Terör Örgütü/Paralel Devlet Yapılanmasına (FETÖ/PDY) yönelik soruşturmalar kapsamında 13/4/2017 tarihinde silahlı terör örgütüne üye olma suçundan tutuklanmıştır.

9. Yapılan yargılamada 18/1/2018 tarihli duruşmada münnet suçtan başvuruçunun tahliyesine ve hakkında yurt dışına çıkamama, ikametgâhının bağlı olduğu kolluk birimine her ayın 1. ve 15. günleri 08.00-22.00 saatleri arasında müracaat ederek imza vermek şeklinde adli kontrol tedbiri uygulanmasına karar verilmiştir.

10. Yapılan yargılamada 3/5/2018 tarihli duruşmada yurt dışına çıkamama şeklindeki adli kontrol tedbirinin yeterli ve ölçülü olacağı gerekçesiyle başvuruçunun hakkında uygulanan imza yükümlülüğüne ilişkin adli kontrol tedbirinin kaldırılmasına karar verilmiştir.

11. 11/12/2018 tarihli duruşmada başvuruçunun terör örgütüne üye olma suçundan 6 yıl 3 ay hapis cezası ile cezalandırılmasına, yurt dışına çıkamama şeklindeki adli kontrol tedbirinin hakkında verilen karar kesinleşip infazı tamamlanıncaya kadar devamına karar verilmiştir.

12. Ankara Cumhuriyet Başsavcılığı (Başsavcılık) 15 Temmuz darbe teşebbüsünün ardından başvuruçunun da aralarında bulunduğu şüpheliler hakkında 28/3/2010 tarihinde düzenlenen komiser yardımcılığı sınavı sorularının sınav öncesi ele geçirilerek FETÖ/PDY mensuplarına dağıtıldığı iddiasıyla terör örgütüne üye olma, kamu kurum ve kuruluşlarının zararına dolandırıcılık suçlarından soruşturma başlatmıştır.

13. Yürütülen soruşturma kapsamında Başsavcılık tarafından başvuruçunun 19/4/2019 tarihinde, kamu kurum ve kuruluşlarının zararına dolandırıcılık suçundan tutuklanması istemiyle nöbetçi sulh ceza hâkimliğine sevk edilmiştir. Tutuklamaya sevk yazısının başvuruçunun ile ilgili kısmı şöyledir:

"Ölçme ve Değerlendirme Bilirkişi raporunda; çok kuvvetli şüpheli olduğu, FETÖ/PDY silahlı terör örgütü tarafından; SAYA kodu ile kodlandığı, (SAYA: FETÖ mensubu olup 'gassalin elindeki meyvit' olarak ifade edilen, zaafı olmayan, her şeyiyle kendisini örgüte teslim etmiş polis memurlarını ifade ettiği), sınav sonrası itirazlar üzerine İdare ve Mahkemece hatalı ve yanlış olduğu için iptal edilen toplam 13 sorudan, 12 soruya doğru cevap verdiği, sınav sonucuna göre 1. listedeki sıralamada 1022. sırada olduğu, sınav sonrası itirazlar üzerine İdare ve Mahkemece hatalı ve yanlış olduğu için iptal edilen 13 sorudan sonra tekrardan yapılan 2. listedeki sıralamada ise 1192. sırada olduğu, Bylock isimli programı kullandığı, hakkında FETÖ/PDY Silahlı Terör Örgütü kapsamında işlem yapıldığı, etkin pişmanlıktan faydalanan Y.A.nın alınan ifadesinde örgüt toplantılarına katılan olarak geçtiği, Ankara Emniyet Müdürlüğü kadrosunda çalışmakta iken 22/11/2016 tarihinde 677 sayılı KHK ile ihraç olduğu tespit edilmiştir."

14. Ankara 5. Sulh Ceza Hâkimliği, aynı tarihli sorgusuyla başvuruçunun tutuklanması talebinin reddine ve başvuruçunun hakkında yurt dışına çıkış yasağı ile haftada iki gün imza atma yükümlülüğüne ilişkin adli kontrol tedbirine karar vermiştir. Sulh Ceza Hâkimliği kararının gerekçesinde şu hususlara yer verilmiştir:

"...Şüphelilerin üzerlerine yüklenen kamu kurum ve kuruluşlarının zararına dolandırıcılık ve silahlı terör örgütüne üye olma suçlarının vasfı ve mahiyetine göre dosyadaki mevcut delil durumu dikkate alındığında haklarında tutuklama tedbiri yerine adli kontrol uygulanmasının yeterli olacağı anlaşılınca şüpheliler hakkındaki tutuklama talebinin ayrı ayrı reddine, şüphelilerin başka suçtan tutuklu veya hükümlü bulunmaması halinde CMK 101/4. Maddesi gereğince derhal serbest bırakılmalarına, yüklenen suçların

niteliği, mevcut delil durumuna göre şüphelilerin CMK. 109. ve devamı maddeleri gereğince adli kontrol altına alınmalarına, şüphelilerin CMK 109/3-a maddesi gereğince yurt dışına çıkışını yasaklanmasına,

...

Şüpheliler ... İbrahim Aydoğan .. CMK 109/3-b maddesi uyarınca soruşturma süresince ikametlerine en yakın kolluk birimine giderek her Pazartesi ve Çarşamba günü saat 08:00-21:00 saatleri arasında imza atmak suretiyle adli kontrol kararının yerine getirilmesine... [karar verildi.]”

15. Başsavcılığın 17/5/2019 tarihli iddianamesiyle başvuru hakkında silahlı terör örgütüne üye olma, resmî belgede sahtecilik ve nitelikli dolandırıcılığa teşebbüs suçlarından cezalandırılması istemiyle kamu davası açılmıştır. Başsavcılık, iddianamede başvuru hakkında yaptığı değerlendirmede;

- Başvurucunun 2009 ve 2010 yıllarındaki komiser yardımcılığı sınavlarındaki puanlarının farkı (20,924 puan ve üzeri), mahkeme kararıyla veya idari işlemle iptal edilen 13 soruya doğru yanıt verme sayısı (9 ve üzeri), Polis Akademisi ile Millî Eğitim Bakanlığının hazırladığı sorulardaki başarı oranı farkı ve GBT programı ile cevap örüntü benzerliklerine ilişkin eşleşme sayısı (100'ün üzeri) gözetilerek yapılan incelemeler sonucu düzenlenen bilirkişi raporunda; başvuru üç ölçütten üçüne yakalanarak (2009 yılındaki sınava girmemiştir.) soruları sınavdan önce elde edip kullandığına dair çok kuvvetli şüpheli olduğu, öte yandan mahkemeler veya idare tarafından iptal edilen 13 sorunun 12'sini doğru cevaplamaının hayatın olağan akışına aykırı olduğu, bu durumun sınav sorularını önceden yasa dışı şekilde elde ettiğini gösterdiği ileri sürülmüştür.

- HTS analiz raporuna atf yapılarak başvuru diğer şüphelilerle sınav öncesi ve sonrasında irtibatlı olduğu belirtilmiştir.

- Başvurucunun *ByLock* isimli uygulamayı 14/10/2014 tarihinden itibaren kullandığı belirtilmiştir.

- FETÖ/PDY'nin mabrem yapılanmasıyla ilgili 2017/68532 sayılı soruşturma kapsamında ele geçirilen ve Siber Suçlarla Mücadele Daire Başkanlığı görevlilerince imaj alma işlemi gerçekleştirilen micro SD kart içeriğindeki dijital veri üzerinde yapılan incelemeler neticesinde örgüt tarafından Emniyet Genel Müdürlüğü personelinin fişlendiği ve personele örgüt perspektifiyle çeşitli sistematik kodlar verildiği belirtilmiştir. Bu kapsamda başvuru SAYA (FETÖ/PDY mensubu olup zaafı olmayan, her şeyiyle kendisini örgüte teslim etmiş kişileri ifade ettiği) koduyla fişlendiği ileri sürülmüştür.

- Nevşehir Cumhuriyet Başsavcılığının 2016/4596 sayılı soruşturması kapsamında şüpheli olarak dinlenen kişi ifadesinde 2000-2004 yılları arasında Niğde'de görev yaptığını, bu süre içinde bazen haftada bir, bazen on beş günde bir cemaatin düzenlediği sohbetlere katıldığını, sohbetlerde risale okunup namaz kıldığını, Niğde Üniversitesindeki öğrencilerin zaman zaman yaptıkları sohbet toplantılarına katılan diğer polis memurları arasında başvuru da bulunduğunu söylemiştir.

16. İddianamede sonuç olarak başvuruçunun polis memuruyken -amir pozisyonunda etkin bir şekilde Emniyet Genel Müdürlüğüne komiser yardımcısı olarak yerleşmek amacıyla- diğer örgüt mensuplarından sınavdan önce soru ve cevapları elde ederek resmî belge niteliğindeki cevap kâğıdına önceden öğrendiği soruların cevaplarını yazarak gerçek olmayan bir durumun ortaya çıkmasına neden olduğu, cevap kâğıdını içerik itibarıyla başkalarını aldatacak şekilde sahte olarak düzenlediği, oluşturduğu sahte belgeyi hile unsuru olarak kullanıp kamu kurumu niteliğindeki İçişleri Bakanlığını ve Emniyet Genel Müdürlüğünü aldatarak sınava giren diğer adaylar zararına ve kendi yararına olacak şekilde sınavı (yedek listeden) kazandığına dair resmî belgeyi düzenlettiği, bu şekilde üzerine atılı silahlı terör örgütüne üye olma ve resmî belgede sahtecilik ile nitelikli dolandırıcılığa teşebbüs suçlarını işlediği iddia edilmiştir.

17. Ankara 20. Ağır Ceza Mahkemesi (Mahkeme) iddianamenin kabulüne karar vermiştir. Mahkeme 30/5/2019 tarihli tensip zaptı ile başvuruçunun hakkında uygulanmakta olan adli kontrol tedbirinin devamına karar vermiştir. Tensip zaptında, duruşmanın 21/10/2019 tarihinde yapılmasına karar verilmiştir.

18. Başsavcılık; başvuruçunun kamu kurum ve kuruluşlarının zararına dolandırıcılık ve resmî belgede sahtecilik suçlarını işlediğine dair her türlü şüpheden uzak, kesin ve inandırıcı delil elde edilemediği gerekçesiyle beraatine, silahlı terör örgütüne üye olma suçundan Ankara 21. Ağır Ceza Mahkemesince yargılama yapılarak 6 yıl 3 ay hapis cezası verildiği anlaşıldığından bu suçtan açılan davanın reddine karar verilmesi talebinde bulunmuştur.

19. Mahkeme 21/10/2019 tarihli duruşmada başvuruçunun silahlı terör örgütüne üye olma suçundan aynı eylem nedeniyle başka mahkeme tarafından cezalandırıldığından davanın reddine, resmî belgede sahtecilik ve nitelikli dolandırıcılık suçlarından ise beraatine karar vermiştir. Kararın gerekçesinin ilgili kısmı şöyledir:

"Sanığın sınavdan önce hukuka aykırı bir şekilde elde ettiği soruları ve cevapları ile gerçek başarı ve performansını değil gerçek olmayan bir durumu resmi belge olan cevap kâğıdına işlediği için aldatıcı beyan taşıyan resmi belge niteliğindeki cevap kâğıdının da içerik itibarıyla sahte belge haline gelmesine sebebiyet verdiği, bu sayede kurum tarafından düzenlenen sınav sonuç belgesinin de sahte ve gerçeği yansıtmayan belge niteliğine kavuştuğu bu şekilde resmi belgede sahtecilik suçunu işlediği iddia edilmiş ise de; iddianamedeki anlatım itibarıyla sanığın sonuç belgesi üzerinde sahtecilik yaptığının iddia edilmediği, iddianın içerik sahteciliğine yönelik olduğu, içerikte sahteciliğin yukarıdaki anlatımlar karşısında ancak memur kişi tarafından işlenebileceği, sanığın memur olmaması nedeniyle içerik sahteciliğinin faili olamayacağı, dosyaya sahte olarak düzenlendiği iddia edilen soru kitapçığı ve sonuç belgesi aslının da dosyada bulunmaması nedeniyle bu yönde de bir inceleme yapılmadığı, dolayısıyla sanığın şüpheden sanık yararlanır ilkesi de dikkate alınarak üzerine atılı suçu işlediğine yönelik her türlü şüpheden uzak kesin ve inandırıcı delil elde edilemediği anlaşılmakla sahtecilik suçundan beraatine,

Bilirkişi raporlarındaki soruların önceden temin edildiğine dair tespit edilen şüphenin sanık aleyhine yorumlanamayacağı, yine özeldir bu davaya mahsus olmak üzere, mevcut delil durumuna göre istatistiki bilgilerle sınavlardaki başarı ve başarısızlığın da, dolandırıcılık suçunun sübut bulması için yeterli olamayacağı, sanığın aşamalarda alınan ve istikrar arzeden savunmalarında suçlamaları kabul etmediği, sanık savunmasının aksinin de ispatlanmadığı, bu haliyle sanığın üzerine atılı eylemleri gerçekleştirdiği konusunda

kuşku hasil olduğu ceza yargılamasının en önemli ilkelerinden biri olan "kuşkudan sanık yararlanır" kuralı uyarınca, sanığın bir suçtan cezalandırılmasının temel koşulunun, suçun kuşkuya yer vermeyen bir kesinlikle ispat edilmesine bağlı olduğu, bu ilkenin özünün, ceza davasında sanığın cezalandırılması bakımından taşıdığı önemden dolayı, gözönünde tutulması gereken herhangi bir meselede başgösteren kuşkunun, sanığın yararına değerlendirilmesi esasına dayandığı, oldukça geniş bir uygulama alanı bulunan bu kuralın, bir suçun işlenip işlenmediği veya işlenmiş ise gerçekleştirilme biçimi konusunda kuşku belirmesi halinde uygulanabileceği, şüpheli ve aydınlatılmamış olaylar ve iddialar, sanığın aleyhine yorumlanarak hüküm tesis edilemeyeceği, ceza mahkûmiyetinin bir ihtimale değil, kesin ve açık bir ispata dayanmasının ve bu ispatın, teorik de olsa hiçbir kuşku ve başka türlü bir oluşa olanak vermemesinin gerektiği, yüksek de olsa bir varsayıma dayanılarak sanığı cezalandırmanın, ceza yargılamasının en önemli amacı olan maddi gerçeğe ulaşmadan hüküm vermek olacağı hususlarının izahtan varestede olduğu, ceza yargılamasında mahkûmiyet kararının bir varsayıma değil, kuşkudan uzak bir kesinliğe dayanması halinde verilebileceği, yapılan yargılama ve toplanan delillere göre de, sanığın atılı suçtan cezalandırılmasını gerektirir kesin ve inandırıcı delil elde edilemediği kanaatine varılmakla, sanığın atılı suçtan beraatine... [karar verilmiştir.]"

20. Mahkeme, aynı zamanda karar kesinleşene kadar başvuru hakkındaki adli kontrol tedbirinin devamına karar vermiştir.

21. Başvuru 23/10/2019 tarihinde adli kontrol tedbirinin kaldırılması talebiyle karara itiraz etmiştir. Ankara 21. Ağır Ceza Mahkemesi 31/10/2019 tarihinde adli kontrol kararının usul ve yasaya uygun olduğu gerekçesiyle başvuruçunun itirazının reddine karar vermiştir.

22. Başvuru bu kararın ardından 11/11/2019 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

23. Davaya katılan Hazine ve Emniyet Genel Müdürlüğü tarafından Ankara 20. Ağır Ceza Mahkemesinin kararına karşı başvuru aleyhine istinaf kanun yoluna başvurulmuştur.

24. Başvuru vekili 4/5/2020 tarihli dilekçesi ile başvuru hakkındaki adli kontrol tedbirlerinin COVID-19 sebebiyle kaldırılmasını talep etmiştir. Ankara Bölge Adliye Mahkemesi 20. Ceza Dairesi 6/5/2020 tarihli kararı ile imza atma şeklindeki adli kontrol tedbirinin kaldırılmasına ve yurt dışı çıkış yasağı adli kontrol tedbirinin hükmün infazı başlayana kadar devamına karar vermiştir.

25. Bireysel başvurunun incelendiği tarih itibarıyla istinaf incelemesi devam etmektedir.

IV. İLGİLİ HUKUK

26. 4/12/2004 tarihli ve 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nun "Tutuklama nedenleri" kenar başlıklı 100. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

"(1) Kuvvetli suç şüphesinin varlığını gösteren somut delillerin ve bir tutuklama nedeninin bulunması halinde, şüpheli veya sanık hakkında tutuklama kararı verilebilir. İşin önemi, verilmesi beklenen ceza veya güvenlik tedbiri ile ölçülü olmaması halinde, tutuklama kararı verilemez.

(2) Aşağıdaki hallerde bir tutuklama nedeni var sayılabilir:

a) Şüpheli veya sanığın kaçması, saklanması veya kaçacağı şüphesini uyandıran somut olgular varsa.

b) Şüpheli veya sanığın davranışları;

1. Delilleri yok etme, gizleme veya değiştirme,

2. Tanık, mağdur veya başkaları üzerinde baskı yapılması girişiminde bulunma,

Husularında kuvvetli şüphe oluşturuyorsa."

27. 5271 sayılı Kanun'un "Tutuklama kararı" kenar başlıklı 101. maddesinin (1) numaralı fıkrası şöyledir:

"Soruşturma evresinde şüphelinin tutuklanmasına Cumhuriyet savcısının istemi üzerine sulh ceza hâkimi tarafından, kovuşturma evresinde sanığın tutuklanmasına Cumhuriyet savcısının istemi üzerine veya re'sen mahkemece karar verilir. Bu istemlerde mutlaka gerekçe gösterilir ve adli kontrol uygulamasının yetersiz kalacağını belirten hukuki ve fiili nedenlere yer verilir."

28. 5271 sayılı Kanun'un "Adli kontrol" kenar başlıklı 109. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

"(1) Bir suç sebebiyle yürütülen soruşturmada, 100 üncü maddede belirtilen tutuklama sebeplerinin varlığı halinde, şüphelinin tutuklanması yerine adli kontrol altına alınmasına karar verilebilir.

(2) Kanunda tutuklama yasağı öngörülen hallerde de, adli kontrole ilişkin hükümler uygulanabilir.

(3) Adli kontrol, şüphelinin aşağıda gösterilen bir veya birden fazla yükümlülüğe tabi tutulmasını içerir

a) Yurt dışına çıkamamak.

b) Hâkim tarafından belirlenen yerlere, belirtilen süreler içinde düzenli olarak başvurmak.

...

(5) Hâkim veya Cumhuriyet savcısı (d) bendinde belirtilen yükümlülüğün uygulamasında şüphelinin mesleki uğraşlarında araç kullanmasına sürekli veya geçici olarak izin verebilir.

(6) Adli kontrol altında geçen süre, şahsi hürriyeti sınırlama sebebi sayılarak cezadan mahsup edilemez. Bu hüküm, maddenin üçüncü fıkrasının (e) bendinde belirtilen hallerde uygulanmaz.

(7) Kanunlarda öngörülen tutukluluk sürelerinin dolması nedeniyle salıverilenler hakkında adli kontrole ilişkin hükümler uygulanabilir."

29. 5271 sayılı Kanun'un "Adli kontrol kararı ve hükmedecek merciler" kenar başlıklı 110. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

"(1) Şüpheli, Cumhuriyet savcısının istemi ve sulh ceza hâkiminin kararı ile soruşturma evresinin her aşamasında adli kontrol altına alınabilir.

(2) Hâkim, Cumhuriyet savcısının istemiyle, adli kontrol uygulamasında şüpheliyi bir veya birden çok yeni yükümlülük altına koyabilir; kontrolün içeriğini oluşturan yükümlülükleri bütünüyle veya kısmen kaldırabilir, değiştirebilir veya şüpheliyi bunlardan bazılarına uymaktan geçici olarak muaf tutabilir.

(3) 109 uncu madde ile bu madde hükümleri, gerekli görüldüğünde, görevli ve yetkili diğer yargı mercileri tarafından da, kovuşturma evresinin her aşamasında uygulanır."

..."

30. 5271 sayılı Kanun'un "Adli kontrol kararının kaldırılması" kenar başlıklı 111. maddesi şöyledir:

"(1) Şüpheli veya sanığın istemi üzerine, Cumhuriyet savcısının görüşünü aldıktan sonra hâkim veya mahkeme 110 uncu maddenin ikinci fıkrasına göre beş gün içinde karar verebilir.

(2) Adli kontrole ilişkin kararlara itiraz edilebilir."

31. 5271 sayılı Kanun'un "Tedbirlere uymama" kenar başlıklı 112. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

"(1) Adli kontrol hükümlerini isteyerek yerine getirmeyen şüpheli veya sanık hakkında, hükmedilebilecek hapis cezasının süresi ne olursa olsun, yetkili yargı mercii hemen tutuklama kararı verebilir....

(2) (Ek: 24/11/2016-6763/24 md.) Birinci fıkra hükmü, azami tutukluluk süresinin dolması nedeniyle verilen adli kontrol tedbirinin ihlali hâlinde de uygulanabilir. Ancak, bu durumda tutuklama süresi ağır ceza mahkemesinin görevine giren işlerde dokuz aydan, diğer işlerde iki aydan fazla olamaz."

V. İNCELEME VE GEREKÇE

32. Anayasa Mahkemesinin 19/1/2022 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. Adli Yardım Talebi Yönünden

33. Başvurucu, bireysel başvuru harç ve giderlerini ödeme gücünden yoksun olduğunu belirterek adli yardım talebinde bulunmuştur.

34. Anayasa Mahkemesinin *Mehmet Şerif Ay* (B. No: 2012/1181, 17/9/2013) kararında belirtilen ilkeler dikkate alınarak geçimini önemli ölçüde güçleştirmeksizin yargılama giderlerini ödeme gücünden yoksun olduğu anlaşılan başvurusunun açıkça dayanaktan yoksun olmayan adli yardım talebinin kabulüne karar verilmesi gerekir.

B. Seyahat Özgürlüğünün İhlal Edildiğine İlişkin İddia

1. Başvurucunun İddiaları ve Bakanlık Görüşü

35. Başvurucu; adli kontrol tedbirine başvurulabilmesi için tutuklama nedenlerinin bulunması gerektiğini, hakkında beraat kararı verilmesi nedeniyle kaçma riskini doğuracak bir ceza tehdidinin olmadığını, ayrıca delillerin zaten toplanmış olması nedeniyle delilleri karartma riskinin de bulunmadığını, beraat kararına rağmen yurt dışına çıkış yasağının yanı sıra haftada iki gün imza atma şeklindeki adli kontrol tedbirinin devamına hükmedilmesinin ölçülülük ilkesiyle bağdaşmadığını, hedeflenen amaca ulaşıldığından adli kontrolün uygulamasında hukuki bir maslahat bulunmadığını, beraat kararına rağmen iki ayrı adli kontrol tedbirinin uygulanması konusunda gerek ilgili mahkemenin gerekse itirazı inceleyen mercinin tedbirin gerekliliği konusunda yeterli gerekçeye yer vermediğini, adli kontrol tedbirinin devamına karar verilirken ve bu karara yapılan itirazın incelenmesi sırasında duruşma yapılmadığını, karar kesinleşene kadar bu tedbirlerin devam etmesi durumunda tedbir süresinin makul süreyi aşacağını, beraat kararı kesinleşene kadar adli kontrol tedbirini yeniden inceletme imkânının olmadığını, haftada iki gün imza atma yükümlülüğü nedeniyle aile ve çevresiyle ilişkilerinin olumsuz etkilendiğini belirterek kişi hürriyeti ve güvenliği hakkı, adil yargılanma hakkı, seyahat özgürlüğü, özel hayata ve aile hayatına saygı hakkı, ayrımcılık yasağı ve etkili başvuru hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

36. Bakanlık görüşünde, seyahat özgürlüğüne ilişkin protokole Türkiye taraf olmadığından Anayasa'nın 23. maddesinde yer alan seyahat özgürlüğüne yönelik başvuruların bireysel başvuru kapsamında değerlendirilemeyeceği ileri sürülmüştür. Bakanlık; başvurucunun sınırlı, dar bir alanda yaşamaya mahkûm olmadığı gözetildiğinde başvurucunun durumunun Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin (Sözleşme) 5. maddesinin uygulanmasını gündeme getirecek düzeyde özgürlükten mahrum bırakma niteliğinde olmadığını, kişi hürriyeti ve güvenliği hakkında yönelik bir müdahalenin bulunmadığını belirtmiştir. Bakanlık ayrıca Yargıtayın adli kontrol tedbiriyle ilgili verdiği bir karara atıf yaparak 5271 sayılı Kanun'un 141. maddesinde belirtilen dava yolunun başvurucunun durumuna uygun, telafi kabiliyetini haiz, etkili bir hukuk yolu olduğunu ve öncelikle bu yolun tüketilmesi gerektiğini ileri sürmüştür.

2. Değerlendirme

37. Anayasa Mahkemesi, olayların başvuru tarafından yapılan hukuki nitelendirmesi ile bağlı olmayıp olay ve olguların hukuki tavsifini kendisi takdir eder (*Tahir Canan*, B. No: 2012/969, 18/9/2013, § 16).

38. Anayasa'nın 148. maddesinin üçüncü fıkrası ile 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 45. maddesinin (1) numaralı fıkrasına göre bireysel başvurunun incelenebilmesi için kamu gücü tarafından ihlal edildiği iddia edilen hakkın Anayasa'da güvence altına alınmış olmasının yanı sıra Sözleşme ve Türkiye'nin taraf olduğu Sözleşme'ye ek protokoller kapsamına da girmesi gerekir. Anayasa ve Sözleşme'nin ortak koruma alanı dışında kalan hak ihlali iddiasını içeren başvurular bireysel başvurunun kapsamında değildir (*Onurhan Solmaz*, B. No: 2012/1049, 26/3/2013, § 18).

39. Anayasa'nın 23. ve Sözleşme'ye ek (4) numaralı Protokol'ün 2. maddesinde, ülke içinde seyahat özgürlüğü olmakla birlikte kişilerin bulunduğu ülkeden ayrılma özgürlüğü de yer almaktadır. Ancak anılan Protokol'e Türkiye taraf olmadığından Anayasa'nın 23. maddesinde belirtilen seyahat özgürlüğüne yönelik başvurular bireysel başvuru kapsamında değildir (*Sebahat Tuncel*, B. No: 2012/1051, 20/2/2014, §§ 41-54).

40. Gerek Anayasa'nın 23. maddesi gerekse de Sözleşme'ye ek 4 No.lu Protokol'ün 2. maddesi uyarınca bir kişinin ülkesi içinde seyahat hakkı olduğu gibi aynı zamanda bulunduğu ülkeden ayrılma özgürlüğü de mevcuttur. Somut olayda başvurucu hakkında yurt dışına çıkmama şeklindeki adli kontrol tedbirine hükmedilmiştir. Bu tedbir, kişinin ülkeden ayrılma hakkına yönelik bir kısıtlama oluşturmaktadır. Anayasa'nın 23. maddesinin "*Vatandaşın yurt dışına çıkma hürriyeti, ancak suç soruşturması veya kovuşturması sebebiyle hâkim kararına bağlı olarak sınırlanabilir.*" biçimindeki dördüncü fıkrasından bir kimsenin yurt dışına çıkmasının engellenmesinin Anayasa'nın 23. maddesinde yer alan seyahat özgürlüğü kapsamında olduğu anlaşılmaktadır.

41. Öte yandan haftanın iki günü karakola başvurarak imza atma şeklindeki adli kontrol tedbirinin de incelenmesi gerekir. Anayasa'nın 19. maddesinde güvence altına alınan kişi hürriyeti ve güvenliği hakkına yönelik sınırlamalar ile Anayasa'nın 23. maddesinde düzenlenen seyahat özgürlüğüne yönelik sınırlamalar arasındaki fark, sınırlamanın niteliği ve esası ile ilgili değildir. Bu iki hak arasındaki ayırım derece ve yoğunluk farkıdır. Kişi hürriyeti ve güvenliği hakkı bağlamında hareket serbestisine yönelik kısıtlama, seyahat hürriyetine yönelik bir müdahaleye göre çok daha ileri derecede ve yoğun olmalıdır. Sınırlamalardaki derece ya da yoğunluğun değerlendirilmesinde ise söz konusu tedbirin türü, süresi, etkileri ve uygulanma tarzı gibi çeşitli faktörler ile bireyin gündelik hayatının ne ölçüde denetim altında tutulduğunun dikkate alınması gerekir. Seyahat özgürlüğü, yurt dışına çıkma özgürlüğünün yanı sıra belirli bir bölge içinde hareket etme, o bölgeyi terk etme, ülke sınırları içinde gidip gelme özgürlüğünü de ihtiva eder. Kişinin imza atmak üzere karakola gitmek zorunda bırakılmasının serbestçe dolaşma özgürlüğüne bir müdahale oluşturduğu açıktır. Ancak bu adli kontrol tedbiriyile kişinin hareket serbestisine yönelik müdahale kişi hürriyetine müdahale oluşturacak düzeyde değildir. Başvurucunun kısıtlı bir alanda kalmak zorunda bırakılmadığı, gün boyunca evden çıkma özgürlüğü üzerinde bir kısıtlama olmadığı, sosyal bir hayata sahip olma ve dış dünyayla ilişkilerini sürdürme imkânının bulunduğu, imza atma yükümlülüğü haftanın iki günü 08.00-21.00 saatleri arasında yerine getirilebileceğinden başvurucunun hareket serbestisinin oldukça geniş olduğu görülmektedir. Dolayısıyla bu adli kontrol tedbirinin de Anayasa'nın 23. maddesinde yer alan seyahat özgürlüğü kapsamında olduğu sonucuna varılmıştır.

42. Açıklanan gerekçelerle başvurunun *konu bakımından yetkisizlik* nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

VI. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Adli yardım talebinin KABULÜNE,

B. Başvurunun *konu bakımından yetkisizlik* nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

C. 12/1/2011 tarihli ve 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun 339. maddesinin (2) numaralı fıkrası uyarınca tahsil edilmesi mağduriyetine neden olacağından adli yardım talebi kabul edilen başvurucunun yargılama giderlerini 6demekten TAMAMEN MUAUF TUTULMASINA 19/1/2022 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.